

kazala previše optimističnim, doista se čini da smo na pragu nečega što nije ništa manje nego revolucija sredstava komuniciranja.

Prijevod iz *Museum News*, Feb. 1981, str. 28—33

S engleskog prevo: *prof. O. Tartaglia*
Copyright: American Association of Museums (Travanj, 22, 1983.)

Neue Mussumskude, Berlin, v. 25, n. 1, 1982. p. 1 — 80, ilustr.

Mira Heim

Muzejski dokumentacioni centar, Zagreb

Povodom dvadeset pete obljetnice izlaženja časopisa NEUE MUSEUMSKUNDE, prvi članak posvećen je razvoju znanstvene muzejske periodike. Ilse Jahn, polazeći od iskustva zakonitosti razvoja periodike, smatra da treba uvijek naglasiti povezanost časopisa sa znanstvenim programom određene problematike. U toj povezanosti daje se uvid u razvoj različitih osnova muzejskih časopisa od konca 19. stolieća do danas. Danas časopis NEUE MUSEUMSKUNDE predstavlja u DDR-u dokument novog pogleda na muzejsku znanost i značajne etape njenog razvoja. Cijeli niz članaka koji iznose planove i izvještaje o realizaciji novih koncepcija muzeja i muzeologije kao znanstvene discipline pozitivan su izraz redakcijske osmišljenosti kako u kritičkom prilaženju, tako i u interpretaciji razvojnog procesa muzeja i muzeologije.

Drugi članak odnosi se na tridesetu obljetnicu postojanja Muzeja za njemačku povijest u Berlinu (*Museum Deutsche Geschichte, Berlin*). Sam članak daje prikaz nove postavbe prethistorijske zbirke.

Rosa Herzberg u svom članku iznosi izložbenu problematiku muzeja u prikazivanju djelovanja i kulture življenja jednog naroda, pri čemu se, kod etnografskih izložbi, moraju obuhvatiti svi aspekti života različitih slojeva društva jednog naroda. Pri izlaganju potrebno je naći pravilan omjer u prikazu života seljačke kulture, umjetnosti razvoja proletarijata kao i znanstvenih stremljenja visokoobrazovanih i akademskih slojeva naroda. Neizbježno je da složenost ovakvih etnografskih izložbi postavlja pred muzealce mnoga metodološka pitanja iz čijih odgovora proizlazi i dalj-

nji razvoj kako muzejskih postava, tako i samih muzejskih zbirki.

Od ostalih priloga bitno je zadržati se na članku Klause Schreinerera »Kriteriji o mjestu muzeologije u sistemu znanosti«. Analiziranje mjesta muzeologije u sistemu znanosti i davanju pravilnog odgovora na pitanje da li muzeologija posjeduje karakter znanstvene discipline — nije proizašlo iz nekog subjektivnog rasuđivanja, već jedino iz objektivnih kriterija koje moraju posjedovati jedna znanstvena disciplina i predmet. U sagledavanju tih kriterija i raščlanjivanju istih s različitih gledišta, muzeologija, koja svojim radom obuhvaća razne specijalnosti, zakonitosti, osnove, strukture i metode u kompleksnom procesu sabiranja, čuvanja i prezentiranja. U prezentiranju izabranih pokretnih autentičnih objekata prirode i društva kao prvorazrednih racionalnih i emocionalnih izvora spoznaje te općeg i sistematskog praktičnog iskustva proizlazi i teoretska osnova za muzejski rad i muzeologiju kao znanost.

Slijedi prilog Z. Z. Stranskog o odgojno-obrazovnim ciljevima muzejskih izložbi kao pedagoško-muzeoloških htijenja. U traženju činjenica koje obrazuju odgojnu i obrazovnu funkciju muzejske izložbe susreće se autor postavbe s mnogim osnovnim premisama. On se mora suočiti s kompleksnom karakteristikom funkcionalnog sistema u komunikaciji prezentiranja i analiziranju svih pojedinih sastavnih djelova jedne izložbe. U muzeju pri prezentiranju određene teme dolazi do ograničavanja nekih faktora koji pridonose općoj funkcionalnosti. Rješenje odgojne i obrazovne zadaće muzeja nalazi se u osnovi samo u mogućnosti integracije muzeoloških i pedagoških poimanja odgoja i obrazovanja uopće.

Većina ostalih članaka donosi praktične obavijesti o pronalaženju i provođenju novih metoda zaštite, konzerviranja i restauriranja pokretnih i nepokretnih spomenika kulture i prirode.

Neue Museumskunde, Berlin, v. 25, n. 2, 1982, p. 81—148, ilustr.

Mira Heim

Muzejski dokumentacioni centar, Zagreb

Prvi prilog donosi govor Rolfa Kiaua, direktora Instituta za muzeologiju u Berlinu, održan 13. 05. 1981. godine

u povodu proslave petnaeste obljetnice rada Savjeta za muzeologiju — centralnog službenog udruženja za muzeje DDR-a i desete obljetnice Instituta za muzeologiju. Pri ocjenjivanju vrijednosti rada i odgovornosti ovih dviju institucija bitno je napomenuti da obje u svom usko povezanom radu teže unapređivanju muzeja i muzeologije u DDR-u.

U povodu tridesete obljetnice Muzeja za njemačku povijest (*Museum für Deutsche Geschichte, Berlin*) daljnji prilog obrađuje novi postav razdoblja fašizma od 500. go 1789. godine.

Povodom XII. generalne konferencije ICOM-a u Meksiku održane od 25. 10. do 05. 11. 1980. godine priređena je izložba »Pedeset remek-djela iz Državne umjetničke zbirke u Dresdenu i Državnih muzeja u Berlinu«. Prilog donosi govor Kurta Löfflera, državnog sekretara Ministarstva kulture DDR-a, održan pri otvaranju izložbe. Zatim slijede referati održani na XII. generalnoj konferenciji ICOM-a na temu baštine: »Baština svijeta — obaveza muzeja«, »UNESCO — ICOM i svjetska baština«, »Budućnost baštine i baština budućnosti«, »Muzeji i baština prirode«, kao i zaključci 13. generalne skupštine ICOM-a.

Slijedeći prilog posvećen je stogodišnjici rođenja Charlesa Darwina, razrađena je teorija evolucije pri provođenju koncepcije »muzejskih specifičnih« pitanja u vezi s muzejskim zbirkama, kao i prilozi prepiske Charlesa Darwina s berlinskim zoolozima. Grupa autora detaljno obrađuje Zavičajni muzej prirode u Gothi (*Das Museum der Natur Gotha*) kao najveći prirodoznanstveni muzej u DDR-u. Uz historijat muzeja, čije zbirke datiraju negdje oko 1640. godine, daje se i opis muzejske zgrade od prije 100 godina. Stalne zbirke su okarakterizirane prema svojoj postavi, sadržaju i perspektivi daljnjeg razvoja. Opisane su forme rada s posjetiocima, gdje naročito dolazi do izražaja rad s omladinom.

Posljednji prilozi ovoga broja govore o upotrebi fotogrametrije prilikom restauracije spomeničkih objekata, štetonosti PVC-mase na numizmate, recenzije i drugo.

Neue Museumskunde, Berlin, v. 25, n. 3, 1982, p. 149—220, ilustr.

Mira Heim

Muzejski dokumentacioni centar,

Zagreb

U ovom broju, kao i u prethodna dva, objavljen je prikaz novog stalnog postava Muzeja za njemačku povijest (Museum für Deutsche Geschichte, Berlin) u povodu tridesete obljetnice rada muzeja. Ovaj put govori se o stalnom postavu njemačke povijesti u razdoblju od 1789. do 1917. godine.

Ernst Hofmann u svom prilogu »Muzejski predmet (Sachzeuge) kao historijski izvor i element izlaganja — jedan prilog diskusiji o problemu historijskog muzeja s teoretskospoznajnog gledišta« iznosi razmišljanja o praktičnom muzejskom radu čija je teoretska refleksija sačinjena od spoznajnoteoretskih premisa. U prilogu je s gnoseološkog gledišta dat pokušaj interpretacije centralnog pitanja zbirke i izložbene djelatnosti historijskih muzeja. U tom procesu razmišljanja izvedeni su iz filozofskih diferencijacija i društveno spoznajnih procesa kriteriji vrijednosti — vrijednosti kao izvora i izložbene vrjednosti — određenih predmeta (objekata). Poslije niza razmatranja autoru se nameće pitanje o izvornoj vrijednosti postojećih predmeta (objekata) u zbirnama kao i korištenje istih za izlaganje.

U svom prilogu o muzejima i zbirnama Leipziga u razdoblju Goetheovih studentskih godina (1765—1768) Wilhelm Ennenbach opisuje, koliko je to danas još moguće, tadašnje zbirke, koje su gotovo sve bile u privatnom vlasništvu, pa prema tome i dostupne uskom krugu ljudi. Te zbirke svojom historijskom postavom održavale su karakter stremjenja građanske klase, a danas se doimaju kao prethodnice današnjih oblika muzeja. Njihov utjecaj na poglede mladog Goethea nije bio zanemariv, što se uočava i u njegovim ocjenama zbirki.

Aladár Marček u svom opširnom prilogu daje informaciju o Nacionalnom parku Tatra (Tatra Nationalpark — TANAP) koji obuhvaća jedno od najvećih i najbolje očuvanih prirodnih područja u ČSSR. Uz TANAP u novoj modernoj zgradi 1969. godine otvoren je muzej s različitim tematskim postavama, kojima je posjetiocima prikazana osebujna priroda Tatri, problematika njene zaštite, te materijalna i duhovna kultura ljudi koji na-

stavljaju podnožje visokih Tatri. Najveći dio TANAP muzeja, koji se ubraja u najmodernije muzejske postave o zaštiti prirode u Evropi, predstavlja prirodoznanstvena zbirka.

Rosa Herzberg piše o otvaranju memorijalnog postava posvećenog braći Jacobu i Wilhelmu Grimmu u Zavičajnom muzeju u Haldenslebenu, čiju ostavštinu je do svoje smrti čuvala unuka Albertina Plock (1881—1974). Zbirka prikazuje kronologiju porodice Grimm i kruga njihovih prijatelja, te njihovo sudjelovanje u kulturnom i političkom životu svoga vremena. Slike, mobilijar i ostali sačuvani predmeti svakodnevne uporabe otvaraju nam pogled na način života i rada ovih znamenitih ljudi. Muzej nema nikakvih filoloških pretenzija i glavni mu je cilj čuvanje ostavštine braće Grimm i prikupljanje tekućih izdanja koja obuhvaćaju njihovo carstvo bajki.

Prilog Güntera Reinheckela je osvrtna rad godišnje konferencije ICOM-ovog Komiteta za muzeje umjetničkog obrta, održane u Stockholmu od 1. do 6. 06. 1981. godine. Glavna tema konferencije bila je pitanje sakupljanja predmeta industrijskog oblikovanja u muzejima umjetničkog obrta. Od stotinjak sudionika (117), tek nešto oko jedne trećine prikuplja tu vrstu muzejskih predmeta. Različiti drugi muzeji-dvorci ili odjeli umjetničkog obrta u umjetničkim muzejima ne nalaze nikakav povod ni mogućnost za prikupljanje. Drugi — prvenstveno u Sjevernoj Americi samo dokumentarno obrađuje ove predmete. Autor prikaza osvrće se u prilogu na specifičnost zbirke predmeta industrijskog oblikovanja u Muzeju za umjetnički obrt u dvorcu Pillnitz u Dresdenu.

Zatim slijede članci o konzervaciji drveta, o radu ICOM-CIDOC-ove radne grupe za muzejsku terminologiju, te recenzije nove literature.

■
Neue Museumskunde, Berlin, v. 25, n. 4, 1982, p. 221—292, ilustr.

Mira Heim

Muzejski dokumentacioni centar,
Zagreb

Pod naslovom »Bogatstvo naše tradicije« Kurt Hager donosi govor održan prilikom otvaranja stalne postave Muzeja za njemačku povijest »Museum für Deutsche Geschichte«) 21.

jula 1981. godine. U drugom prilogu dat je prikaz stalne postave zbirke njemačke povijesti od 1917. do 1945. godine.

Hans Ebert piše o sudbini nestalih predmeta Drezdanske galerije. Državna umjetnička zbirka u Dresdenu izdala je 1963. godine publikaciju Hansa Eberta »Ratni gubici Drezdanske umjetničke galerije. Uništena i nestala djela«. U ovoj publikaciji iznose se svi podaci i znanstvena obrada svake umjetnine, ilustracije i sudbina umjetnina koje nisu, kao ostala remek-djela, spašena u kaosu završetka rata od strane sovjetske komande. Sa sigurnošću se može tvrditi da je cca 200 umjetnina uništeno prilikom bombardiranja Dresdenu 13. februara 1945. god., kao i one koje su se 1939. našle u Varšavi i 1941. u Beogradu. Više od 500 djela registrirano je u katalogu kao izgubljeno. Ovaj prilog bavi se svakom pojedinom umjetninom koja koja je promakla moćnoj kontroli galerije u pretjeranoj posudbenoj nacionalsocijalističkoj politici. Od 1964. godine, u stvari po izlasku kataloga izgubljenih umjetnina, pronađeno je i vraćeno cca 470 djela i time je već akcija traženja i publicističkog rada dobila svoju opravdanost.

U članku »Kulturnohistorijske izložbe« (Diskusiona razmatranja na mogućnosti i probleme) Ernst Hofmann iznosi da je kulturna historija posljednjih godina opstala, unutar mnogobrojnih disciplina, intenzivno polje istraživanja. Uz još mnoge neistražene znanstvenoteoretske probleme, uz sva osnovna iskustva dosadašnjih izložbenih eksperimenata, osjeća se stalna potreba preispitanja odnosa muzejskog rada prema kulturnoj historiji. U suprotnosti s funkcijom građanske kulturne historije, koja je u razvoju historijskih muzeja odigrala ulogu znanstvene paradigme, kulturna historija u socijalističkom društvu može suvremena politička zbivanja učiniti još razumljivijim. Autor istražuje sve mogućnosti kako bi kulturnohistorijske izložbe mogle posredovanjem životnih, racionalnih i emocionalnih izvora pružiti što bolji uvid u historijska zbivanja. S druge strane, autoru je jasno da pri obradi kulturno historijskih tema (u muzejima) ostaju osnovni problemi načina prezentacije, jer promatračima (posjetiocima) bez pristupačnog historijskog razmatranja, bez oslanjanja na zapažanje, eksponati sami po sebi ništa »ne govore«.

Slijedi članak Hansa Maura o spomen-obilježjima Vladimiru Iliću Lenjinu u Narodnoj Republici Poljskoj,

gdje je Lenjin boravio u razdoblju od 1912. do 1914. u Krakovu, Bialy Dunajecu, Poroninu, Nowy Targu, te na brdu Rysy u Visokim Tatrarna.

Rosa Herzberg daje svoj prilog u opisu Muzeja Blankenburg (Harz), koji je među mnogim gradskim i zavičajnim muzejima u DDR-u uzet kao primjer. U ovom zavičajnom muzeju prikazan je tipičan tok uspona kršćanske i svjetske moći od srednjeg vijeka do cvatuće moći kapitalizma, te ratnih razaranja. Prikazana je socijalna i kulturna struktura prošlosti jedne male njemačke kneževine. Raznim vidovima življenja i djelovanja prikazano je razdoblje feudalizma, kapitalizma, imperijalizma te socijalistička sadašnjost.

Wilhelm Ennenbach daje svoj prilog o prvom časopisu koji se bavi općim muzeološkim pitanjima na njemačkom jeziku, a koji je izlazio od 1878. do 1885. godine u Dresdenu pod naslovom »Časopis za muzeologiju i umjetničke starine kao i srodne znanosti« (Zeitschrift für Museologie und Antiquitäten kunde sowie verwandte Wissenschaften). Osim priloga o predmetima umjetničkih zbirki i kulturnoj historiji muzeja, obrađivala su se i stručna pitanja iz muzeologije kao: društvena uloga muzeja, uređenje novih muzeja, te su vođene rasprave o samoj svrsi izlaženja jednog stručnog muzeološkog časopisa.

Slijede članci iz preparatorske i restauratorske prakse, te varijabile.

■ Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne, Tuzla, knjiga XIV, 1982.

Časopis »Članci i građa« (knjiga XIV, 1982) Muzeja istočne Bosne, Tuzla, donosi referate održane povodom »Okruglog stola« posvećenog promociji knjige »Generalni štrajk rudara BiH i husinska buna 1920.«. Cijelim nizom članaka autori razrađuju specifičnosti razvoja radničkog pokreta BiH, napose tuzlanskog područja, do generalnog štrajka i husinske bune 1920. Iznose se politološke i sociološke dimenzije husinske bune, odjeci u građanskoj štampi toga vremena, te mjesto husinske bune u suvremenoj jugoslavenskoj historiografiji.

Članci u drugom dijelu časopisa iznose rezultate arheoloških istraživanja, te proučavanja narodnih običaja bosanske Posavine. Na kraju nalazi se prikaz posvećen trideset i petoj

obljetnici rada Muzeja istočne Bosne i dvadeset i petoj obljetnici izlaženja časopisa »Članci i građa«. Slijede prikazi novoizdale literature i izložbe »Tradicionalno tuzlansko zanatstvo«. M. H.

■ Splitska kronika

Danica Božić-Bužančić

Privatni i društveni život Splita u 18. stoljeću«

»Školska knjiga«, Zagreb, 1982.

Salih Isaac

Imenujući urbanu mapu Splita (Stari grad unutar Dioklecijanove palače i Novi grad zapadno od nje, te predgrađa: Veli Varoš, Lučac, Dobri i Manuš), kojom mu uokviruje demografsku razglednicu, precrtanu iz izvješća splitskog kneza i kapetana Antonija Baseggija (»Broj njegovih stanovnika skupa s onima iz predgrađa dosiže 4000. Stanovnici splitskog područja dosižu također toliki broj. Među njima ima 1600 ljudi sposobnih za oružje, jakih i otpornih. Dijele se na četiri klase: to su crkvene osobe, plemići, građani i puk.«), Danica Božić-Bužančić uprostoruje splitsku kroniku i, već ovremenjenoj zadatim kronološkim okvirima 18. stoljeća, razvija joj udvojeni tijek kao presjek kroz privatni i društveni život. Nižući i slažući podatke iz spisa znamenitih Splitsana, Božićeva postupno rekonstruira sliku tadašnjeg Splita koji je, sudeći po zapisima Julija Bajamontija, bio »grad zbog svog položaja i drugih razloga veoma podesan za trgovinu«, ali ne i bogat, jer — »Svi smo u Dalmaciji siromasi. Polja su kamenita, skućena i malo ima korisnog prostora. Stoga ne mogu dati obilan plod, koji bi omogućio luksuz, obilje i dokonost« — pisao je splitski pjesnik Jerolim Kavanjanin.

Privatni život tadašnjih Splitsana osvjetljuje se iscrpnim prikazima njihova stanovanja i odjevanja, počam od opisa arhitektonskog sklopa kuće do popisa imutka i odjeća vlasnika (plemića, bogatijih građana i pućana, žena i djece, čak i kućnih pomoćnica), pri čemu se bogatim spiskovima iscrpno evidentira kompletan kućni inventar: od posoblja do predmeta uporabne namjene, čiji etnografski portreti bivaju potpisani i izvornim nazivljem (primjerice: »tondi« i »piatti« — tanjuri od majolike, »manopole« — polurukavice, »capotto« — ogrtač, »jopundžeta« — kišna kabanica,

»colarina« — kravata i sl.). Razlikujući dva tipa odjeća — pućki, dinarski i suvremeni, europski, ponajčešće međusobno prepletena (pokadšto obilježena i turskim utjecajima: zamberluk i mahrama), radoznom tragalačkom peru Božićeve ne promiče ni kozmetički pribor (mirisne vodice i ciparski puder), niti boje u modi (zelena, modra i plava), te nazivlje najpopularnijih tkanina (»zmajeva krv«, »sok od trave«), kao i detaljni opisi nakita, koji se izrađivao u sedam zlatarni.

Hoteći biti što vjerodostojnijom, Božićeva poseže za autentičnim podacima, crpeći ih iz najrazličitijih izvora, poglavito arhivalija: ugovori o mirazu sklopljeni između ženika i obitelji udavače (udavača Milesi i Dinka Kapograso — Kavanjanin) zapisi i popisi (popis oružja »sergente« Ante Albertija, sastavljen 1736. godine; popis miraza Marjete Kavanjanin; popis predmeta kontea Ante Tartaglie, koji su 1784. bili dani na raskuživanje) matrikule, k tomu još — slikovna građa (sačuvani portret pjesnika Kavanjanina), literarne ilustracije kao posvjedočenja (Kavanjaninovi stihovni opisi), stvarajući pri tome svojevrsan »imenik« kojim »proživlje« građane, vežući ih za status (strankinja Anndrijana Conomo, Jakica Luchieri iz Venecije, kućna pomoćnica u kući obitelji Tartaglia), za obrt (zlatari Karlo Gelmin i Oktavije Kerubini), za trgovinu (Židovi), za imutak (zrcala i sagovi u kući Alberti, predmeti osmanskog podrijetla kod Ivanice Domić), za posjedovanje rijetkih stvari (glavalo je samo zabilježeno u kući I. Ugolinija; muf Izabele Kavanjanin; »capotto« u kući Nikole Foscolo), što se počesto i brojčano precizira (u kući Vinke Corogeneri bilo je 38 tanjura od majolike, dok je Dinka Kapograso Kavanjanin imala 14 pari cipela).

Društveni život Splitsana, sklonih »za glendu i smij«, očitovan je raznovrsnim repertoarom oblika: bogate gozbe, vesele priredbe i plesovi u plemićkim salonima, viteški turniri, alke, regate (prva između Splitsana i Makarana), kućne hazardne igre (šah, tom-bola, biljar, karte), karnevalske priredbe i priredbe u doba žetve i jematve te blagdan gradskog zaštitnika sv. Dujma, koji je bio najsvečarskiji prigodom prijenosa svetačkih moći na novi barokni oltar u Katedrali 1770. godine.

Splitsku kulturu Božićeva veže za njen središnji hram — Ilirsku akademiju (osnivač i njen prvi predsjednik Ivan Petar Marchi) i biblioteke s